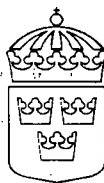

Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU12

Fortsatt kreditpolitisk lagstiftning (prop.
1989/90:15)

1989/90
FiU12

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande att giltighetstiden för lagen om kreditpolitiska medel och bemyndigandet för regeringen att utfärda föreskrifter för betalningsvillkor vid kreditköp förlängs med ytterligare tre år, dvs. till utgången av år 1992. Under denna tid skall en översyn ske av den kreditpolitiska lagstiftningen. En strävan bör vara att renodla lagen till en beredskapslag som kan tas i anspråk vid krig, krigsfara eller eljest exceptionella förhållanden.

I en gemensam reservation från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet anförs att en översyn bör kunna göras relativt snabbt och att giltighetstiden för den kreditpolitiska lagen därför endast behöver förlängas i två år. I en annan reservation från moderata samlingspartiet och folkpartiet yrkas avslag på förslaget att regeringen skall få utfärda föreskrifter för betalningsvillkoren vid kreditköp.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1989/90:15 om fortsatt kreditpolitisk lagstiftning,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1989/90:Fi3—Fi6.

Skrivelser i ärendet har inkommit från Finansbolagens förening, konsumentverket och EHL-Elektriska Hushållsapparatleverantörer.

Representanter för Finansbolagens förening har också inför utskottet redovisat sina synpunkter.

Propositionen

I proposition 1989/90:15 har regeringen (finansdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Odd Engström — föreslagit riksdagen att anta de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel,

2. lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

1989/90:FiU12

Lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till Lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

Härigenom föreskrivs att lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel, som gäller till utgången av år 1989¹, skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1992.

2 Förslag till Lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp

Härigenom föreskrivs att lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp, som gäller till utgången av år 1989, skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1992.

Motionerna

1989/90:Fi3 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att giltighetstiden för lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel förlängs till utgången av år 1991,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

1989/90:Fi4 av Allan Ekström (m) vari yrkas att riksdagen avslår propositionen såvitt angår förslaget till lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

1989/90:Fi5 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen med avslag på propositionen i denna del beslutar att förlänga giltighetstiden för lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel till utgången av år 1991.

1989/90:Fi6 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp,

2. att riksdagen beslutar att giltighetstiden för lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel förlängs till utgången av år 1991.

¹ Lagens giltighetstid senast förlängd 1986:1201.

Lagen om kreditpolitiska medel

En omfattande avreglering har ägt rum på den svenska kreditmarknaden under de senaste åren. Det har inneburit att förutsättningarna ändrats för att använda de kreditpolitiska regleringsinstrumenten. Riksbanksfullmäktige anför i en skrivelse till regeringen att en återgång till en reglerad kreditmarknad knappast kan komma att aktualiseras. Fullmäktige föreslår därför att lagen om kreditpolitiska medel bör ses över. Översynen bör inriktas på att renodla lagen till en beredskapslag. Under utredningstiden bör giltighetstiden för lagen om kreditpolitiska medel förlängas, eftersom lagen ger riksbanken stöd att från kreditinstitutet inhämta uppgifter som behövs för att kunna följa utvecklingen på de finansiella marknaderna. I överensstämmelse med riksbankens förslag föreslås i propositionen att lagen förlängs med tre år, dvs. till utgången av år 1992.

Föredragande statsrådet framhåller att utredningsarbetet bör bedrivas med sikte på att en ny kreditpolitisk lagstiftning skall kunna träda i kraft senast vid den nu föreslagna giltighetstidens utgång. Självfallet är det ingenting som hindrar att en ny lag införs tidigare, om lagstifningsarbetet blir klart inom sådan tid att det görs möjligt.

I *motionerna Fi3* av Lars Tobisson m.fl. (m), *Fi5* av Gunnar Björk m.fl. (c) och *Fi6* av Anne Wibble m.fl. (fp) delar man uppfattningen att en översyn bör göras av den kreditpolitiska lagstiftningen med den inriktning som föreslås i propositionen. I likhet med vad flera remissinstanser anfört, anser emellertid motionärerna att utredningsarbetet bör bedrivas i sådan takt att en ny lag bör kunna införas redan om två år. Den nuvarande lagen behöver därför endast förlängas till utgången av år 1991.

Utskottet konstaterar att samstämmighet råder om behovet att göra en översyn av lagen om kreditpolitiska medel och att den bör ersättas av en lag av beredskapsstyp som kan tas i anspråk vid krig, krigsfara eller eljest exceptionella förhållanden. I avvaktan på att detta översynsarbete fullgörs bör den kreditpolitiska lagens giltighetstid förlängas. I propositionen görs, som framgått, bedömningen att den nya lagen bör kunna träda i kraft senast om tre år, medan man i *motionerna* önskar att den bör träda i kraft redan om två år. Efter vad utskottet nu kan bedöma torde det ha ingen eller ringa reell betydelse om den åsyftade beredskapslagen träder i kraft om två eller tre år. Utskottet ser därför inte anledning att motsätta sig propositionens förslag om att förlänga giltighetstiden för den kreditpolitiska lagen med tre år, dvs. till utgången av år 1992. Utskottet avstyrker således *motionerna Fi3* yrkande 1, *Fi5* och *Fi6* yrkande 2.

Betalningsvillkor vid kreditköp

Riksdagen bemyndigade år 1986 på finansutskottets förslag regeringen att utfärda betalningsvillkor vid kreditköp under en treårsperiod intill utgången av år 1989. Regeringen utfärdade med stöd härav i april 1988 en förordning (1988:160) om betalningsvillkor vid kreditköp. Dessa villkor skärptes den 1 juni 1989 (SFS 1989:217) genom att gränserna för kontantinsatsen höjdes. För kontoköp innebar detta att kravet på vad kontohavaren skall betala av det kreditbelopp som tagits i anspråk närmast föregående månad höjdes från 40 till 60 %. Vad gäller köp av motorfordon höjdes kravet på kontantinsats från 50 till 60 % och beträffande andra kreditköp från 40 till 60 %.

Som motiv för en förlängning av bemyndigandet anförs i propositionen att hushållens skuldsättning fortsätter att öka. Den omfattande kreditgivningen har bidragit till att öka den privata konsumtionen och därmed höja efterfrågeläget i ekonomin. Bemyndigandet att meddela betalningsvillkor vid kreditköp ger regeringen en möjlighet att påverka denna negativa trend. Behovet av begränsande föreskrifter förväntas kvarstå även efter utgången av år 1989, anförs det i propositionen.

I *motionerna Fi3* av Lars Tobisson m.fl. (m), *Fi4* av Allan Ekström (m) och *Fi6* av Anne Wibbe m.fl. (fp) anförs att kreditmarknaden i möjligaste mån bör vara fri från regleringar. Den praktiska erfarenheten av selektiva regleringar är enligt motionärerna att de är verkningslösa eller får andra effekter än de avsedda. Med hänvisning härtill yrkas i motionerna avslag på förslaget att ge regeringen ett förlängt bemyndigande att utforma betalningsvillkoren vid kreditköp.

I skrivelser till utskottet från bl.a. konsumentverket och Finansbolagens förening har påtalats vissa konsekvenser av de nuvarande reglerna för kontantinsatser vid kreditköp. Bl.a. har avbetalningshandeln vid bilköp praktiskt taget upphört. I stället erbjuds köparna leasingavtal, som egentligen är avsedda för företag och är mycket oförmånliga för privatpersoner. I andra fall kringgås betalningsvillkoren genom att man tar upp direktlån antingen för att täcka kontantinsatsen eller till högre belopp. Det förekommer ofta att lånebeloppet avrundas uppåt och t.o.m. överstiger priset för den inköpta varan.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen att den omfattande kreditgivningen har bidragit till att öka den privata konsumtionen och därmed höja efterfrågeläget i ekonomin. Med det höga kapacitetsutnyttjande som vi nu har är det stor risk att det höga efterfrågeläget leder till påfrestningar på vår utrikesbalans. Det finns mot den bakgrunden goda skäl att vidmakthålla en stram ekonomisk politik. Regeringen bör därför liksom hittills ges möjlighet att kunna bestämma betalningsvillkoren vid kreditköp. I enlighet med vad som föreslås i propositionen bör giltighetstiden för detta bemyndigande tidsbegränsas till tre år, dvs. till utgången av år 1992.

Vad beträffar utnyttjandet av detta bemyndigande vill utskottet anföra följande. Som framgått av vad utskottet anfört har de nu gällande betalningsvillkoren vissa negativa konsekvenser dels vad gäller efterlev-

nad och effektivitet, dels vad gäller konsumenternas kreditkostnader. Det finns därför skäl att framhålla vad utskottet, med riksdagens godkännande, anförde i samband med att det nuvarande bemyndigandet gavs (FiU 1986/87:7, rskr. 63). Utskottet underströk att bemyndigandet rörande konsumentkrediter är avsett att användas med stor återhållsamhet. Utgångspunkten bör vara att bemyndigandet, om så är möjligt, inte skall utnyttjas och när det likväl blir nödvändigt bör det ske endast för en begränsad period. Eventuella åtgärder bör vara neutrala i förhållande till olika kreditformer. I annat fall kan åtgärdernas kreditpolitiska effektivitet urholkas genom överströmning från en kreditform till en annan. Utskottet hänvisade också till tidigare uttalanden om att hänsyn bör tas till de särskilda problem som en kreditåtstramning kan ge upphov till för vissa branscher och för mindre kapitalstarka konsumenter.

Utskottet konstaterar att behovet att hålla tillbaka kreditgivningen till hushållen och att komma till rätta med den ökande skuldsättningen kommer att kvarstå framgent. Mot bakgrund härav och vad som tidigare anförts förutsätter utskottet att regeringen, i samband med att ställning skall tas till en eventuell förlängning av förordningen om betalningsvillkoren vid kreditköp, gör en lämplig avvägning mellan denna typ av åtgärder och andra åtgärder som t.ex. begränsningar i marknadsföring av krediter och skärpt kreditprövning samt mer generellt verkande ekonomisk-politiska åtgärder.

Med det anförda tillstyrker utskottet att giltighetstiden för regeringens bemyndigande att utfärda föreskrifter för betalningsvillkor vid kreditköp förlängs med ytterligare tre år, dvs. till utgången av år 1992. Det innebär att motionerna Fi3 yrkande 2, Fi4 och Fi6 yrkande 1 avstyrks av utskottet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagen om kreditpolitiska medel*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi3 yrkande 1, 1989/90:Fi5 och 1989/90:Fi6 yrkande 2 antar i proposition 1989/90:15 framlagt förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel,

res. 1 (m. fp. c)

2. beträffande *betalningsvillkor vid kreditköp*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi3 yrkande 2, 1989/90:Fi4 och 1989/90:Fi6 yrkande 1 antar i proposition 1989/90:15 framlagt förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

res. 2 (m. fp)

Stockholm den 14 november 1989

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Rune Rydén (m), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Sonia Karlsson (s), Ing-Britt Nygren (m), Maria Hed (s), Gunilla André (c) och Maggi Mikaelsson (vpk).

Reservationer

1. Lagen om kreditpolitiska medel (mom. 1)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Ing-Britt Nygren (m) och Gunilla André (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "Fi6 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i propositionen och i motionerna framförda uppfattningen att den kreditpolitiska lagstiftningen bör ses över och omvandlas till en beredskapslag som endast skall kunna tillgripas i särskilda krissituationer. Flera remissinstanser har påpekat att denna översyn bör kunna ske så att en ny lag kan träda i kraft redan den 1 januari 1992. Utskottet delar denna uppfattning och anser därför i likhet med vad som anförs i motionerna att den nuvarande lagen om kreditpolitiska medel inte behöver förlängas i tre år som föreslås i propositionen utan endast med två, dvs. till utgången av år 1991.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *lagen om kreditpolitiska medel* att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi3 yrkande 1, 1989/90:Fi5 och 1989/90:Fi6 yrkande 2 och med avslag på i proposition 1989/90:15 framlagt förslag antar följande

Förslag till Lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

Härigenom föreskrivs att lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel, som gäller till utgången av 1989, skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1991.

2. Betalningsvillkor vid kreditköp (mom. 2)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp) och Ing-Britt Nygren (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet anser" och på s. 5 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör kreditmarknaden i möjligaste mån vara fri från regleringar. Alla kreditpolitiska regleringar tenderar att snedvrida konkurrensen. Som framgår av de nämnda skrivelserna har den reglering av betalningsvillkoren vid kreditköp som gäller för närvarande medfört flera negativa effekter för de svenska hushållen utan att de avsedda effekterna har uppnåtts. Enligt utskottets mening bör därför inte regeringen utfärda föreskrifter för betalningsvillkor vid kreditköp. Utskottet tillstyrker därför förslagen i motionerna Fi3 yrkande 2, Fi4 och Fi6 yrkande 1 att avslå regeringens förslag om ett förlängt bemyndigande efter år 1989 för regeringen att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *betalningsvillkor vid kreditköp*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi3 yrkande 2, 1989/90:Fi4 och 1989/90:Fi6 yrkande 1 avslår i proposition 1989/90:15 framlagt förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:1202) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

